

MARJA LEHTINEN 1946–2003

CD-Perussanakirjan päätoimittaja Marja Annikki Lehtinen (o.s. Mannila) kuoli vaikeaan sairauteen 26. elokuuta 2003 Porvoossa 57-vuotiaana. Hän oli syntynyt Nurmossa 1. heinäkuuta 1946.

Marja Lehtinen pääsi ylioppilaaksi Seinäjoen tyttölyseosta 1966 ja opiskeli sitten Helsingin yliopistossa pääaineenaan suomen kieli. Filosofian maisteriksi hän valmistui 1972. Opiskeluaikanaan hän työskenteli useaan otteeseen sekä Seinäjoen kaupunginkirjastossa että Helsingin yliopiston kirjastossa. Valmistumisensa jäl-

keen hän toimi Sanakirjasäätiössä arkisto-assistenttina. Kun Kotimaisten kielten tutkimuskeskus perustettiin 1976, hänen ammattinimikkeekseen vaihtui tutkija, myöhemmin erikoistutkija.

Uransa alussa Marja Lehtinen osallistui Sanakirjasäätiön järjestämiin murteiden kenttäkeruuretkiin Virolahdella, Juuassa ja Joutsassa. Suomen murteiden sanakirjan arkistossa hän hakusanoitti Sanastaja-lehden murrekyselyjen aineistoa arkistointia ja sanakirjan toimitustyötä varten. Hän osallistui myös Nurmon murteen sana-

kirjahankkeeseen. Yhteys kotiseutuun vei hänet myös pitämään suomen kielen approbaturkurssuja Etelä-Pohjanmaan kesäyliopistoon Seinäjoelle vuosina 1975 ja 1979.

Tärkeimmän elämäntyönsä Marja Lehtinen teki nykykielen sanakirjojen parissa. Hän siirtyi vuonna 1976 Suomen kielen perussanakirjan toimittajaksi, ja myöhemmin hänestä tuli toimitussihteeri. Kun painetun sanakirjan valmistumisen jälkeen alettiin tehdä sen pohjalta sähköistä sanakirjaa, Marja Lehtinen nimitettiin sen toiseksi päätoimittajaksi. CD-Perussanakirjan kehittäminen oli paljolti pioneerityötä, ja Marja Lehtisen rooli oli siinä merkittävä. Hän oli aina ollut erityisen kiinnostunut atk:sta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista, ja tässä työssä hän saattoi yhdistää tämän tietämyksensä ja kielentuntemuksensa. Hän oli yhdistävä lenkki ohjelmiston suunnittelija ja toteuttajaryhmän sekä sanakirjantomittajien välillä. Tätä hänen asiantuntemustaan on voitu hyödyntää myös muissa tutkimuskeskuksen sanakirjahankkeissa, kun niissä viime vuosina on siirrytty sanakirja-aineistojen rakenteiseen tallentamiseen.

Kun CD-Perussanakirjan ilmestymisen jälkeen 1997 ryhdyttiin tekemään uutta, ajantasaista sähköistä sanakirjaa, Marja Lehtinen jatkoi sen päätoimittajana yksin. Tämä hanke on edelleen meneillään. Marja Lehtinen ehti saattaa sen lähes loppusuoralle, mutta ei valitettavasti aivan valmiiksi asti.

Merkittävää ja pitkälti uraa uurtavaa työtä Marja Lehtinen teki tekstikorpusten suunnittelussa ja aikaansaamisessa. Hän veti ensin työryhmää, joka suunnitteli tekstikorpusten koostamisperiaatteita ja kartoitti nykysuomen tekstiaineistojen tarpeellisuutta Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa. Käytännön työtä tehtiin sitten vuosina 1996–98 Helsingin yliopiston yleisen kielitieteen laitoksen ja Kotimaisten kielten

tutkimuskeskuksen yhteistyöhankkeessa, jossa Marja Lehtinen oli tutkimuskeskuksen vastuuhenkilönä. Suomen kielen tekstipankki koostettiin osana yhteiseurooppalaista Parole-projektia, jonka tarkoituksena oli koota noin 20 miljoonan sanan tekstipankki jokaisesta Euroopan unionin 14 kielestä. Marja Lehtinen vastasi tutkimuskeskuksen osalta aineiston hankinnasta ja sopimusten teosta. Tekstimäärä on myöhemmin kasvanut moninkertaiseksi; tutkijoiden käytössä on suomen kielestä jo 180 miljoonaa sanetta käsittävä aineisto.

Sanakirjatyön lisäksi Marja Lehtinen toimi monin tavoin kielenhuollon alalla. Sanakirjan päätoimittajana hän oli mukana suomen kielen lautakunnan kokouksissa ja teki lautakunnalle useita esityksiä. Hän laati myös monia selvityksiä ja lausuntoja ongelmallisista kielikysymyksistä. Lisäksi hän osallistui sanastotyöhön ja termien kehittelyyn. Hänen ehdotuksensa oli esimerkiksi *aamiaismajoitus* ilmauksen *bed and breakfast* vastineeksi. Marja Lehtinen julkaisi vuosien mittaan myös monia artikkeleita erilaisista kielenkäytön ongelmista; erityisesti hän tutki lauseenvastikkeiden käyttöä ja kongruenssia. Hän kirjoitti ja piti esitelmää myös leksikografian alalta ja osallistui muun muassa pohjoismaisiin leksikografian konferensseihin. Sanakirjatyön ohella hän toimi Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa tietohuolto-osaston johtajana vuosina 1998–99.

Marja Lehtisellä oli monia sanakirjantekijälle tärkeitä ominaisuuksia, niin taitoja kuin luonteenpiirteitäkin. Hän tunsikin kielen teorian että käytännön, ja hänellä oli erinomainen kielen vivahteiden taju ja laaja yleissivistys. Hän luki paljon, kaikkea ammattikirjallisuudesta dekkareihin. Hän oli kiinnostunut niin kuvataiteista kuin musiikistakin, ja hän oli luova myös itse. Sen lisäksi hän oli äärimmäisen rationaalinen, analyttinen ja looginen. Hänellä oli

tarkka silmä, joka yhdellä katseella löysi painovirheet ja erotti kursiivipilkun tavallisesta. Hän hallitsi sekä yksityiskohdat että laajat kokonaisuudet. Hänessä oli sitä rauhallisuutta, kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä, jota sanakirjatyö vaatii.

Marja Lehtisestä olisi tullut myös erinomainen pedagogi, niin selkeä ja helposti lähestyttävä oli hänen tapansa esittää asia. Tämä tuli esiin hänen luennoissaan tai esitellessään sanakirjaa, samoin kuin hänen opastaessaan uusia työntekijöitä. Hän oli luonteeltaan varovainen, mutta päätöksen tehtyään määrätietoinen ja horjumaton. Hänessä oli samanaikaisesti vahvuutta ja herkkyyttä; hän oli hyvin empaattinen, mutta pystyi olemaan myös viileän harkitseva, jos niin tarvittiin.

Marja Lehtinen oli myös hyvin omistautunut työlleen. Työt eivät päättyneet Kotuksen oven sulkemiseen, vaan jatkuivat kotona ja rasittivat varmasti joskus liikaa. Vaikka tärkein asia hänen elämässään oli perhe, työ kulki hänellä aina mukana. Monet vapaa-ajan harrastuksetkin päätyivät palvelemaan ammattia. Lukiesaan hän seurasi kielenkäyttöä ja merkitsi muistiin uudissanoja; ruoanlaittoharrastus ja ruoka-alan kirjojen keräily taas teki hänestä alan sanaston erityisasiantuntijan, jonka tietämystä voitiin käyttää hyväksi niin sanakirjassa kuin *Kielikellon* ruokanumeroissa.

Kuolema, varsinkin varhainen poismeno, on raskas kokemus lähtijän perheelle, mutta vaikea se on myös työyhteisölle, joka parhaimmillaan on kuin perhe sekin. Surun ja henkilökohtaisen menetyksen lisäksi työyhteisö tuntee myös ammatillista voimattomuutta. Marja Lehtisen poismeno on suuri menetys koko tutkimuskeskukselle ja sen sanakirjahankkeille. Erityisen vaikea on täyttää hänen jättämänsä tyhjiötä nykykielen sanakirjahankkeessa. Hänen mukanaan meni valtava määrä taitoa, tietoa ja

erikoisosaamista. Joskus sota kaipaa yhtä naista. ■

EIJA-RIITTA GRÖNROS

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Sörnäisten rantatie 25

00500 Helsinki

Sähköposti: eija-riitta.gronros@kotus.fi